

พลการศึกษาประสบการณ์ผู้ปกครอง ของเด็กที่มีภาวะออทิสซึมที่ได้เข้าร่วม กิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อความหมาย

The study of experiences of parents of children
with Autism Spectrum Disorder who involved
in the music activities to promote communication skills

ศัญญาภรณ์ ศรีคุณเมือง^[1]

Khathiyaporn Srikhunmueang

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ของผู้ปกครองต่อการเข้าร่วมกิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิสซึม โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กที่มีภาวะออทิสซึมที่รับการศึกษาในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายการศึกษาพิเศษ (ศูนย์วิจัยออทิสติก) ปีการศึกษา 2563 จำนวน 5 ราย พร้อมผู้ปกครอง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ประสบการณ์ของผู้ปกครองต่อกิจกรรมดนตรี ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ประสบการณ์เชิงลึกใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อเครื่องกิจกรรมดนตรี 2. ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการสื่อความหมายของอาสาสมัคร และนำมาวิเคราะห์โดยแยกข้อความจากบทสัมภาษณ์ตามหมวดหมู่และเขียนข้อสรุปอย่างละเอียดตามวัตถุประสงค์การวิจัยอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลประสบการณ์จริงของผู้ให้ข้อมูล

จากการศึกษาประสบการณ์ของผู้ปกครองต่อการเข้าร่วมกิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิสซึม พบว่า ขั้นตอนกิจกรรมดนตรี เครื่องดนตรี บทเพลงที่เลือกใช้มีความเหมาะสม กิจกรรมดนตรีเป็นการเปิดโอกาสให้อาสาสมัครได้บรรเลงอย่างอิสระ ทำนองของเพลงจดจำง่ายทำให้เกิดการคุ้นเคย ชิมซับจดจำ จนสามารถกระตุ้นให้อาสาสมัครเปล่งเสียงร้องออกมา ในด้านความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อกิจกรรมดนตรีถึงการพัฒนาทักษะการสื่อความหมายของ

[1] นักศึกษาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อาสาสมัครอาสาสมัคร พบว่า กิจกรรมดนตรีเปิดโอกาสและกระตุ้นให้เด็กได้ออกเสียง เสนอความคิดทางดนตรี สามารถเป็นผู้นำผู้ตามในการบรรเลงดนตรี ยอมรับและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลรอบข้าง

คำสำคัญ: กิจกรรมดนตรีเพื่อเด็กที่มีภาวะออทิสซึม ดนตรีเพื่อเด็กที่มีภาวะออทิสซึม

Abstract

The purpose of this research is to study the experiences of parents who involve in the music activities to promote communication skills for children with Autism Spectrum Disorder. The target group of this study is the Autism Spectrum Disorders children in The Demonstration School Of Khonkaen University Special Education (Autistic Research Centre) Year of 2020, the participants criteria are 5 cases with parents. The interviews are applied for data collection methods which refer to parents' interview for musical experience activities. These will be processed through in-depth interview separated in to 2 sections, 1) Parents' opinion on music activities 2) Parents' opinion on communication; in addition, those will be analyzed and thoroughly conclude by each categories.

According to the parents and/or guardians among musical activities for children with autism, appropriate activities outline, instruments, and selected songs are considered as the right factors for the activities. In the same way, the children feel free to attend and play musical instruments. Besides, catchy melodies motivate them to recognize and memorize the songs, being able to sing. Meanwhile, in the parent's and/or guardians' view among the musical activities which link to communication skills with volunteers, it finds that the children feel free to present the musical idea, sing the songs, enhance their leadership management, adjust the comments from peers, and have better interaction with others.

Keyword: Activities for Autism, Music for Autism

บทนำ

โดยทั่วไปมนุษย์มีการพัฒนาทักษะการสื่อความหมายเป็นลำดับขั้นตอน ตั้งแต่แรกเกิดจากการใช้เสียง สีนํ้าท่าทาง เช่น ร้องไห้เมื่อหิว ยิ้มเมื่อพอใจ จากนั้นพัฒนามาเป็นการพูดโดยเริ่มจากการฟังและจำเสียงคุ้นเคย เช่น เสียงแม่ พ่อ พี่เลี้ยง คนใกล้ชิด เรียนรู้จากบทสนทนาจากนั้นนำไปสู่การเปล่งเสียง และการพูดเป็นคำ (Barratt, 1999) เพื่อใช้ในการสื่อความหมาย การคิดจินตนาการ การแสดงออก การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคม เด็กจะต้องมีความพร้อมทางภาษาในด้าน การฟัง พูด อ่าน และเขียนไปพร้อมๆ กัน เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการทักษะครบทุกด้าน เป็นไปตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง และเหมาะสม (ดวงเดือน ศาสตราจารย์, 2549) อย่างไรก็ตามไม่ใช่เด็กทุกคนที่จะสามารถพัฒนาทักษะการสื่อความหมายได้อย่างปกติ เด็กเหล่านี้จะไม่สามารถพัฒนาความเข้าใจภาษาหรือการพูด การสื่อสารด้วยสีหน้า และท่าทางไปพร้อมๆ กับการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย มักมีอาการปร่าจออกมาให้เห็นตั้งแต่แรกเกิด แสดงออกด้วยการไม่เข้าใจคำพูด ไม่ทำตามคำสั่ง พูดผิดไวยากรณ์ พูดคนเดียว มีภาษาเฉพาะตัวซึ่งผู้อื่นไม่เข้าใจ ไม่แสดงออกทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ไม่มองหน้า หรือสบตา ซึ่งความผิดปกติทั้งหมดนี้เกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ เช่น โรคประสาทหูพิการ ปัญญาอ่อน สมองพิการ หรือเด็กที่มีภาวะออทิสซึม

เด็กที่มีภาวะออทิสซึมร้อยละ 80 มีปัญหาทางภาษาและการสื่อความหมายอย่างรุนแรง พัฒนาการด้านการพูดช้า แยกตัวอยู่ลำพังในโลกของตัวเอง เสมือนมีกำแพงกั้นเด็กออกจากสังคมรอบด้าน ทำให้ขาดการรับรู้จนไม่สามารถเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเหมือนเด็กทั่วไปในวัยเดียวกัน เกิดจากความผิดปกติของพัฒนาการในหลายด้าน มีรูปแบบและลักษณะของความเฉพาะซึ่งพบความผิดปกติเด่นชัดใน 3 ด้านหลัก คือ ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม อารมณ์พฤติกรรม ภาษาและการสื่อความหมาย (เพ็ญแข ลิ้มศิลา , 2545) ความบกพร่องทางการเรียนรู้ทำให้มีความยากลำบากและมีรูปแบบการสื่อความหมายที่แตกต่าง ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตของเด็กที่มีภาวะออทิสซึมเป็นอย่างมากเพราะไม่สามารถสื่อความหมายให้ผู้อื่นได้รับรู้ถึงความต้องการของตน (Frost & Bondy, 1994) ปัญหาเหล่านี้ควรได้รับการ

แก้ไขที่ต้นเหตุ คือ การสอนทักษะการสื่อความหมาย เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อความหมาย ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นพัฒนาทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน หรือแม้กระทั่งกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก พัฒนาทักษะการมอง การสบตา การตอบโต้ หรือการตอบสนอง เป็นต้น

จากปัญหาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนากิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อความหมายของเด็กที่มีภาวะออทิสซึม เพราะเด็กที่มีภาวะออทิสซึมจะมีสมองซีกขวาค่อนข้างปกติจึงมีความสามารถในการแสดงออกทางดนตรีได้เป็นอย่างดี (ปาหนัน ฤทธธมย์, 2562) โดยกิจกรรมจะเน้นให้เด็กสำรวจทดลองเกี่ยวกับองค์ประกอบหลักของดนตรี ซึ่งเป็นกิจกรรมง่ายๆ การใช้กิจกรรมดนตรีเพื่อให้เด็กได้บรรเลงดนตรีอย่างอิสระและสัมผัสกับสุนทรีรสของดนตรี จะช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความสุข ดนตรีจะสร้างแรงขับเคลื่อนให้เด็กอยากเคลื่อนไหว สบตาหรือออกเสียง และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆ เพื่อเป็นสะพานเชื่อมไปสู่การสื่อความหมาย การพูด การสนทนา และเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ของการเรียนรู้ที่มีคุณค่า

และผู้วิจัยทำการศึกษาประสบการณ์ผู้ปกครองของกลุ่มเป้าหมายที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมดนตรีที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เพื่อค้นหาแก่นแท้ของประสบการณ์ได้ชัดเจน ทราบถึงสิ่งที่ผู้ให้ความรู้ได้อรรถรส นึกคิด ต่อประสบการณ์ที่ได้ประสบหรืออ่านการเรียนรู้ในช่วงเวลานั้นๆ ได้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง โดยการวิจัยในครั้งนี้จะศึกษาประสบการณ์ในเชิงลึกของผู้ปกครองที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมดนตรี คือ ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อกิจกรรมดนตรีและความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการสื่อความหมายของอาสาสมัคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสบการณ์ของผู้ปกครองของเด็กที่มีภาวะออทิสซึมที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมดนตรี
2. เพื่อศึกษาประสบการณ์ของผู้ปกครองต่อการสื่อความหมายของเด็กที่มีภาวะออทิสซึมที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมดนตรี

ขอบเขตงานวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ปกครองของเด็กที่มีภาวะออทิสซึม จำนวน 5 ราย ที่รับการศึกษาในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายการศึกษาพิเศษ (ศูนย์วิจัยออทิสติก) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

1.1 เกณฑ์ในการคัดเลือก

1.1.1 เป็นผู้ปกครองที่ดูแลอาสาสมัครมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี

1.1.2 สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ครบจำนวน 4 สัปดาห์

1.1.3 ผู้ปกครองที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 1 คนต่ออาสาสมัคร จำนวน 1 คน

1.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2563 ถึง เดือน กันยายน พ.ศ. 2563

1.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.3.1 กิจกรรมดนตรีที่ใช้ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดจากการประเมินในกระบวนการดนตรีบำบัดสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (พรพรรณ แก่นอำพรพันธ์, 2561) และ Interactive Music Therapy in Child and Family Psychiatry (Oldfield, 2006) โดยมีแนวทางการจัดกิจกรรมดังนี้ 1. การบรรเลงดนตรีของเด็กที่มีภาวะออทิสซึมร่วมกับผู้วิจัย 2. การดนตรีสด 3. การเคลื่อนไหวประกอบจังหวะ

1.3.2 ทักษะการสื่อความหมาย คือ พฤติกรรมลักษณะต่างๆ ที่สามารถสื่อออกมาให้เห็นได้ ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาท่าทาง การจ้องหน้า สบตา น้ำเสียง หรือ รวมทั้งสิ่งอื่นๆ ที่สามารถแปลความหมายได้นอกเหนือจากภาษาพูดและภาษาเขียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินความสามารถด้านการสื่อความหมายด้วยการสังเกต จำนวน 12 ข้อ โดยแบบประเมินแบ่งความสามารถด้านการสื่อความหมายด้วยการสังเกตทั้งหมด 6 ด้าน ซึ่งในแต่ละด้านมีคะแนนเต็ม ดังนี้ 1. ด้านการใช้เสียงเพื่อสื่อสาร (4 คะแนน) 2. ด้านความสามารถในการจดจำ (4 คะแนน)

3. ด้านการแสดงออกทางอารมณ์ 4. ด้านการตอบโต้-ตอบสนอง (8 คะแนน)
 5. ด้านการแสดงออกถึงความต้องการตนเอง (4 คะแนน) และ 6. ด้านปฏิสัมพันธ์ (4 คะแนน) ผู้วิจัยประยุกต์เครื่องมือจากแบบประเมินความสามารถพื้นฐานของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 9 จังหวัดขอนแก่น มีเป้าหมายในการประเมินเพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการด้านการสื่อความหมายทั้งหมด 6 ด้านของอาสาสมัคร ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินด้วยตนเองจากการสังเกตพฤติกรรมของอาสาสมัครอย่างละเอียด โดยประเมินทั้งหมด 4 ครั้ง คือ ประเมินครั้งที่ 1 ก่อนเริ่มต้นเก็บข้อมูล ประเมินครั้งที่ 2 เมื่อจบกิจกรรมครั้งที่ 4 ประเมินครั้งที่ 3 เมื่อจบกิจกรรมครั้งที่ 8 และประเมินครั้งที่ 4 เมื่อจบกิจกรรมครั้งที่ 12

2. แบบสังเกตพฤติกรรมระหว่างทำกิจกรรม โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูล และสังเกตตามสภาพจริง

3. กิจกรรมดนตรี ทั้งหมด 12 ครั้ง ครั้งละ 25 – 35 นาที ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้นำกิจกรรมดนตรี มีคุณสมบัติเป็นครู และมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีภาวะออทิสซึมเล็กน้อย โดยได้บรรเลงดนตรีซึ่งนำแนวคิดจากการประเมินในกระบวนการดนตรีบำบัดสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ พรพรรณ แก่นอำพรพันธ์ (2561) และ Interactive Music Therapy in Child and Family Psychiatry มีแนวทางจัดกิจกรรมดังนี้ (Oldfield, 2006)

1) การบรรเลงดนตรีของเด็กที่มีภาวะออทิสซึมร่วมกับผู้วิจัย (Play together)

กิจกรรมที่ผู้วิจัยและอาสาสมัครบรรเลงดนตรีอย่างอิสระ โดยผู้วิจัยพยายามกระตุ้นจากองค์ประกอบของดนตรี การเลือกบทเพลงที่อาสาสมัครชื่นชอบ หรือวิธีการบรรเลงเพื่อสังเกตการตอบสนองของอาสาสมัคร ผู้วิจัยสังเกตวิธีการบรรเลงของอาสาสมัครว่ามีวิธีการอย่างไร พยายามสื่อสารตอบโต้โดยการบรรเลงจังหวะ ทำนองที่มีความคล้ายคลึงกันหรือไม่

2) การด้นสด (Improvisation)

กิจกรรมที่ผู้วิจัยบรรเลงดนตรีโดยสังเกตว่าอาสาสมัครมีการบรรเลงไปในทิศทางใด บรรเลงแบบอิสระ หรือบรรเลงแบบเป็นรูปแบบ เพื่อเป็นการช่วยตรวจสอบว่าอาสาสมัครสื่อสารอย่างไรโดยไม่ได้ใช้ภาษาพูดเพราะแม้ว่าเด็กไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาพูดได้แต่อาสาสมัครอาจมีความตั้งใจหรือ

พยายามในการสื่อสารและสนใจการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

3)การเคลื่อนไหวประกอบจังหวะ (Movement)

กิจกรรมการบรรเลงดนตรีด้วยรูปแบบวิธีการที่สอดคล้องกับพฤติกรรมที่เด็กกำลังทำอยู่ เพื่อให้องค์ประกอบของดนตรีเป็นแรงขับเคลื่อนให้อาสาสมัครมีความต้องการจะเคลื่อนไหว และการที่ผู้วิจัยบรรเลงบทเพลงที่อาสาสมัครชื่นชอบจะส่งผลให้อาสาสมัครมีความสนใจต่อเสียงของดนตรี กิจกรรมนี้ใช้เมื่ออาสาสมัครเริ่มไม่มีสมาธิ หรือมีความสนใจในอย่างอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมดนตรี หรือใช้ขณะที่อาสาสมัครกำลังหมกมุ่นอยู่ในโลกของตนเอง โดยผู้วิจัยเตรียมแผนการจัดกิจกรรมโดยมีกิจกรรม 5 กิจกรรมดังนี้

1)กิจกรรมทักทาย : เพลงสวัสดี

เป้าหมาย - เพื่อจัดรูปแบบวิธีการเริ่มต้นการทำการกิจกรรมที่ชัดเจน
 - เพื่อทักทายและทำความรู้จักซึ่งกัน และสังเกตปฏิสัมพันธ์ของอาสาสมัคร
 - เพื่อสังเกตเห็นถึงการแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง การสบตาของอาสาสมัคร

อุปกรณ์ ประกอบด้วย กีตาร์ เปียโน

2)กิจกรรมบรรเลงดนตรีร่วมกัน

เป้าหมาย - เพื่อสังเกตวิธีการบรรเลงของอาสาสมัคร
 - เพื่อเปิดโอกาสให้อาสาสมัครเสนอแนะความคิดเห็นผ่านเสียงดนตรี

อุปกรณ์ ประกอบด้วย เปียโน, กีตาร์, โซโลโฟน, ระนาดออร์ฟ และกลอง เป็นต้น

3)กิจกรรมการเคลื่อนไหวประกอบจังหวะ

เป้าหมาย - กระตุ้นการเคลื่อนไหวของอาสาสมัคร
 - เพื่อกระตุ้นให้อาสาสมัครเกิดความสนใจต่อเสียงของดนตรี
 - เพื่อสังเกตการตอบโต้-ตอบสนองต่อเสียงที่ได้ยินของอาสาสมัคร

อุปกรณ์ ประกอบด้วย เปียโน, กีตาร์, และกลอง เป็นต้น

4) กิจกรรมการบรรเลงคาซุ

- เป้าหมาย - เพื่อสังเกตความสามารถในการฟังและตอบโต้ของอาสาสมัคร
- เพื่อกระตุ้นให้อาสาสมัครแสดงออกทางด้านความรู้สึก (ยิ้ม หัวเราะ ดีใจ) เป็นต้น

อุปกรณ์ ประกอบด้วย คาซุ และกลอง

5) กิจกรรมบอกเล่า

- เป้าหมาย - เพื่อจัดรูปแบบวิธีการจบการทำกิจกรรมที่ชัดเจน
- เพื่อกระตุ้นให้อาสาสมัครแสดงออกทางด้านความรู้สึก (ยิ้ม หัวเราะ ดีใจ) เป็นต้น

อุปกรณ์ ประกอบด้วย กีตาร์ และเปียโน

3.4 แบบยินยอมอาสาสมัคร เป็นเอกสารที่อาสาสมัครจะต้องลงความยินยอม ก่อนเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ ซึ่งก่อนลงนามความยินยอม อาสาสมัคร จะต้องอ่านรายละเอียดในเอกสารชี้แจงอาสาสมัครอย่างถี่ถ้วน และแบบยินยอม อาสาสมัครต้องได้รับการอนุมัติและประทับตราจากสำนักงานคณะกรรมการ จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

4. แบบสัมภาษณ์ประสบการณ์ของผู้ปกครองต่อกิจกรรมดนตรี ทำการ ศึกษาถึงสิ่งที่ผู้ปกครองของกลุ่มเป้าหมายได้เข้าร่วมกิจกรรมการดนตรีเพื่อ พัฒนาทักษะการสื่อความหมายของเด็กที่มีภาวะออทิสซึม โดยการสัมภาษณ์ ผู้ปกครองของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อค้นหาแก่นแท้ของประสบการณ์ของผู้ปกครอง ได้ชัดเจน โดยการวิจัยในครั้งนี้จะศึกษาประสบการณ์ในเชิงลึกของผู้ปกครอง ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมดนตรี ทั้งหมด 2 ประเด็นหลัก คือ

3.3.1 ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อเครื่องกิจกรรมดนตรี

3.3.2 ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการสื่อความหมายของอาสาสมัคร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ผู้วิจัยมีแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตโดย มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

1.1 ผู้วิจัยจัดบันทึกข้อมูลในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้ปกครองและการสังเกตระหว่างการทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการอ่านข้อมูลดังกล่าวซ้ำไปซ้ำมาเพื่อทำความเข้าใจข้อมูลทั้งหมดในภาพรวมก่อนจะทำการแยกประเด็นต่อไป

1.2 ผู้วิจัยทำการตั้งหมวดหมู่โดยใช้ข้อความจากคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ความเหมาะสมของกิจกรรมดนตรี บรรยายภาคนในห้องเรียน บทเพลงที่เลือกใช้ อุปกรณ์ที่เลือกใช้ ขั้นตอนกิจกรรม การใช้กิจกรรมดนตรี สามารถกระตุ้นการสื่อความหมายของเด็ก การตอบสนองทางพฤติกรรมต่อกิจกรรมดนตรีของอาสาสมัคร เด็กสามารถเสนอความคิดเห็นทางดนตรี และเด็กแสดงออกถึงความสนใจในดนตรี

1.3 หลังจากผู้วิจัยอ่านข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยแยกข้อความตามประเด็นที่ตั้งเอาไว้จากข้อ 1.2

1.4 หลังจากผู้วิจัยแยกข้อความจากบทสัมภาษณ์ได้ตามหมวดหมู่ที่ตั้งไว้แล้ว ผู้วิจัยเขียนข้อสรุปอย่างละเอียดตามวัตถุประสงค์การวิจัย และอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลประสพการณ์จริงของผู้ให้ข้อมูล ทำการอ้างอิงตัวอย่างของผู้ให้ข้อมูล เพื่อแสดงให้เห็นว่าข้อมูลนั้นเป็นความจริง

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ผลการวิจัย

ผลสรุปการศึกษาประสพการณ์ของอาสาสมัครทั้ง 5 ราย ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมดนตรี ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ประสพการณ์หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม และสรุปผลการศึกษาออกมาเป็น 2 ประเด็น คือ ประสพการณ์ของผู้ปกครองที่มีต่อกิจกรรมดนตรี ประสพการณ์ของผู้ปกครองที่มีต่อการสื่อความหมายของอาสาสมัคร

1) ประสพการณ์ของผู้ปกครองต่อกิจกรรมดนตรี ผู้ปกครองให้ความคิดเห็นว่า กิจกรรมดนตรีที่พัฒนาขึ้น ในด้านของเนื้อหา ขั้นตอนของกิจกรรม เครื่องดนตรีหรือบทเพลงที่เลือกใช้มีความเหมาะสม รวมถึงมีความเห็นว่า

กิจกรรมดนตรีเป็นการเปิดโอกาสให้อาสาสมัครได้บรรเลงอย่างอิสระ เป็นกิจกรรมที่สามารถปฏิบัติได้ง่ายและมีความเพลิดเพลิน เนื่องจากกิจกรรมที่มีขั้นตอนคาดเดาง่ายไม่ซับซ้อน อีกทั้งทำนองของเพลงจดจำง่ายทำให้เกิดการคุ้นเคย ซึมซับ จดจำ จนสามารถกระตุ้นให้อาสาสมัครเปล่งเสียงร้องออกมา แต่อย่างไรก็ตามระยะเวลาในการทำกิจกรรมบางครั้งนานเกินไป ผู้ปกครองให้ความคิดเห็นว่าควรจัดระยะเวลาในการทำกิจกรรมตามความเหมาะสมของอาสาสมัคร อีกทั้งบรรยากาศห้องเรียนในการจัดกิจกรรมนี้ยังไม่พร้อมสมบูรณ์ เป็นห้องที่มีความโปร่งแสง ประตู หน้าต่างเป็นกระจก ทำให้เด็กเกิดความสนใจและกระตุ้นให้เด็กมองออกไปข้างนอกอยู่บ่อยๆ อีกทั้งอุปกรณ์ที่เลือกใช้ผู้ปกครองส่วนมากให้ความเห็นที่ตรงกันเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ดนตรีว่า เครื่องดนตรีที่มีสีสันโดดเด่น เล่นง่ายไม่ซับซ้อน เหมาะสมกับเด็กๆ มาก มีขนาดที่หลากหลายเพื่อความเหมาะสมหรือข้อจำกัดของแต่ละบุคคล

2)ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการสื่อความหมายของอาสาสมัคร ผู้ปกครองให้ความคิดเห็นว่า กิจกรรมดนตรีสามารถกระตุ้นพัฒนาการสื่อความหมาย เสริมสร้างสมาธิและสร้างปฏิสัมพันธ์ ลดช่วงเวลาที่อาสาสมัครอยู่ในโลกของตนเองเพียงลำพัง การบรรเลงเพลงที่อาสาสมัครคุ้นเคยมักกระตุ้นให้อาสาสมัครต้องการออกเสียง เปล่งเสียง และขับร้องเพลงออกมา มีสมาธิเพิ่มมากขึ้น สนุกสนาน ยิ้ม หัวเราะได้อย่างชัดเจน เนื่องจากกิจกรรมดนตรีสามารถกระตุ้นให้อาสาสมัครรับรู้ได้ถึงจังหวะ โดยการบรรเลงตอบสนองด้วยจังหวะคงที่เหมือนกับผู้วิจัย อีกทั้งผู้ปกครองทุกท่านได้เสนอความคิดเห็นที่หลากหลายถึงการแสดงออกว่าเด็กๆ มีความสนใจในกิจกรรมดนตรีหรือเครื่องดนตรี และมีการปฏิบัติกับดนตรีอย่างดี มีความสนใจในการสำรวจเครื่องดนตรีชิ้นใหม่ด้วยความสนุกสนาน

2.สรุปการวิจัย

การศึกษาประสบการณ์ของผู้ปกครองต่อกิจกรรมดนตรี

ผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ครูผู้ดูแลของอาสาสมัครทั้ง 5 ราย มองหาจุดแข็ง จุดอ่อน จากนั้นทำการสร้างเป้าหมายที่

ต้องการพัฒนาทักษะการสื่อความหมายและเลือกใช้กิจกรรมดนตรีให้มีความยืดหยุ่น เหมาะสมกับแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ และสรุปผลการศึกษาออกมาเป็น 2 ประเด็น คือ ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อกิจกรรมดนตรี และความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อกิจกรรมดนตรีถึงการพัฒนาทักษะการสื่อความหมายของอาสาสมัคร

1)ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อกิจกรรมดนตรี อาสาสมัครให้ความคิดเห็นว่า กิจกรรมดนตรีมีความเหมาะสมกับเด็กที่มีภาวะออทิสซึม ทั้งในเรื่องของระยะเวลาที่เหมาะสมใน การจัดกิจกรรม ระดับความยากง่ายของกิจกรรม ความดังเบา ช้าเร็ว สูงต่ำขององค์ประกอบดนตรี การเลือกใช้เครื่องดนตรีที่เหมาะสม วัสดุ เสียง และสีสันทันที่กระตุ้นความสนใจกับเด็กได้เป็นอย่างดี

2)ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อกิจกรรมดนตรีถึงการพัฒนาทักษะการสื่อความหมายของอาสาสมัคร อาสาสมัคร กล่าวว่า กิจกรรมดนตรีนี้เปิดโอกาสและกระตุ้นให้เด็กได้ออกเสียง เสนอความคิดทางดนตรี สามารถเป็นผู้นำในการเล่นดนตรีได้ ยอมรับและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลรอบข้าง เมื่ออาสาสมัครได้บรรเลงดนตรีอย่างอิสระทำให้อาสาสมัครมีความรู้สึกสนุก เพลิดเพลิน ผ่อนคลาย และมีสมาธิมากขึ้นอีกด้วย

3.อภิปรายผล

ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อกิจกรรมดนตรี

3.1 เนื้อหาของกิจกรรมและระยะเวลาในการจัดกิจกรรมดนตรี

ผู้ปกครองให้ความเห็นในระยะเวลาของการจัดกิจกรรมครั้งนี้ว่ามีความเหมาะสมไม่มากหรือน้อยจนเกินไป มีความยืดหยุ่นสูง ปรับกิจกรรมตามความพร้อมทางอารมณ์หรือข้อจำกัดของเด็กในแต่ละวัน ทำให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้นานตลอดทั้งกิจกรรม สอดคล้องกับ (Gargilo, 2009) กล่าวว่า กิจกรรมดนตรีบำบัดไม่ควรเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความถูกต้องแม่นยำในการปฏิบัติ และความก้าวหน้าตามมาตรฐาน แต่เน้นที่การแสดงพฤติกรรม ความพึงพอใจ และความต้องการที่จะทำใหม่ โดยเด็กมีการเลือกเล่นเครื่องดนตรีได้อย่างอิสระ และบทเพลงที่ใช้ ประกอบกิจกรรมดนตรีบำบัด

ควรมีความหลากหลายด้านองค์ประกอบของดนตรีที่ตอบสนองอารมณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดีบทเพลงแต่ละเพลงที่นำมาใช้ควรทบทวนซ้ำหลายๆ ครั้ง เพื่อให้เด็กจำได้ ลดปัญหาความยุ่งยากในเรื่องความหมายของคำร้อง และการรับรู้ทำนองเพลงลงไป ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ ณิชพร ศุภสมุทร (2553) ซึ่งได้อธิบายในบทความการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษว่า หลักการสอนเด็กออทิสติกควรมีความยืดหยุ่นสูง โดยปรับจากความสามารถ ข้อจำกัดของเด็กแต่ละคน การจัดกิจกรรมควรใช้เวลาในการทำกิจกรรมประมาณ 20 – 30 นาที เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่จะฝึกให้เด็กได้เรียนรู้กิจกรรมอย่างมีสมาธิ เข้าใจหน้าที่ของตนเอง มีความอดทนและรู้จักควบคุมอารมณ์

3.2 การเลือกใช้เครื่องดนตรีในการทำกิจกรรม

นอกจากนี้ผู้ปกครองยังให้ความเห็นว่าเครื่องดนตรีมีความเหมาะสมกับอาสาสมัครเป็นอย่างดี เป็นเครื่องดนตรีที่มีสีสันโดดเด่น เล่นง่าย ไม่ซับซ้อน มีความปลอดภัย คำนึงถึงคุณลักษณะของดนตรีที่ตอบสนองและเหมาะสมกับเด็กพิเศษเป็นสำคัญ ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย เพลิดเพลิน และมีสีสันที่นำเล่น ซึ่งสอดคล้องกับ รัชกฤษ คงพินิจวร (2553) ซึ่งได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการสอนดนตรีสำหรับเด็กออทิสติกตามแนวคิดของออร์ฟ กล่าวว่า ระนาตรางของออร์ฟนั้นทำความเข้าใจได้ง่ายไม่มีรูปแบบที่ตายตัว และใช้วัสดุที่ทำมาจากไม้ เสียงจะไม่ดังจนเกินไปทำให้เด็กรู้สึกปลอดภัย สอดคล้องกับ ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา (2549) ได้กล่าวว่า เสียงดนตรีมีอิทธิพลต่อจิตใจ เมื่อได้สัมผัสกับเสียงดนตรีทำให้สมองตื่นตัวกับเสียงที่ได้ยิน สอดคล้องกับแนวคิดของ Alvin (1992) กล่าวว่า อุปกรณ์ดนตรีที่ใช้ในกิจกรรมดนตรีบำบัด ควรมีคุณสมบัติที่สามารถเน้นจังหวะได้อย่างชัดเจน ได้แก่ เครื่องตีกระทบต่างๆ เช่น ฉาบ แทมบูรีน กลอง ระฆัง ระนาด และมีการนำเครื่องดนตรีไปทดลองเล่นกับเด็กปกติทั่วไปและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

3.1.3 เด็กสามารถแสดงออกถึงความสนใจ ชื่นชอบ สามารถเสนอความคิดเห็นทางดนตรี ผู้ปกครองได้ให้ความเห็นว่ากิจกรรมการบรรเลงดนตรี

ร่วมกับผู้วิจัยทำให้ผู้ปกครองได้สังเกตเห็นพฤติกรรมที่สำคัญของอาสาสมัครผ่านการแสดงออกทางดนตรี เช่น เมื่อมีการเริ่มบรรเลงอาสาสมัครมีความเขินอายหรือไม่ มีการเสนอความคิดเห็นทางดนตรีด้วยตนเองได้หรือไม่ กิจกรรมการบรรเลงดนตรีร่วมกับผู้วิจัยนี้ทำให้เด็กสามารถแสดงออกถึงความสนใจ ชื่นชอบ เปิดโอกาสให้เด็กได้เสนอความคิดเห็นทางดนตรี และสามารถเป็นผู้นำในการบรรเลงได้ ซึ่งสอดคล้องกับ นัทธี เชียงชนะ (2559) ได้นำเสนอประเด็นการสังเกตการตอบสนองต่อดนตรีของเด็กไว้ดังนี้ เด็กมีความกล้าในการตัดสินใจหรือความกล้าที่จะทดลองบรรเลงเครื่องดนตรีหรือไม่ การบรรเลงดนตรีร่วมกันเด็กสามารถเป็นผู้นำในการบรรเลงและมีการเสนอความคิดเห็นของตนเองหรือไม่ การบรรเลงดนตรีของเด็กได้แสดงออกถึงความมั่นใจ มีความสุขหรือสนุกสนานบรรเลงหรือไม่

3.2 ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการสื่อความหมายของอาสาสมัคร

3.2.1 กิจกรรมดนตรีช่วยเสริมสร้างสมาธิ และช่วยได้เด็กรู้สึกสนุกและผ่อนคลาย ผู้ปกครองได้เสนอความคิดเห็นว่า กิจกรรมดนตรีที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น และนำมาใช้ในกิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิสซึม ช่วยเสริมสร้างสมาธิและช่วยได้เด็กรู้สึกสนุกผ่อนคลาย ซึ่งมีงานวิจัยของ อาภาวรรณ โสภณธรรมรักษ์ (2561) ที่ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของดนตรีมีผลกับร่างกายและจิตใจเรา ไม่ว่าจะเป็น จังหวะช่วยเสริมสร้างสมาธิและช่วยผ่อนคลายระดับในระดับต่ำและระดับสูงปานกลาง ช่วยให้ผู้รู้สึกสงบ ความดังในระดับเบา นุ่ม ทำให้เกิดความสุขสงบ สบายใจ ทำนองเพลงช่วยระบายความรู้สึกส่วนลึกของจิตใจ ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และคลายความกังวล การประสานเสียงช่วยวัดระดับอารมณ์ความรู้สึกได้ โดยดูจากอาการที่แสดงออกมาเมื่อฟังเสียงประสานต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ยุทธนา ฉัปปวรรณรัตน์ (2551) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบของดนตรีในรูปแบบของจังหวะทำนองซ้ำๆ จะช่วยเสริมสร้างสมาธิช่วยในการผ่อนคลาย หรือระดับเสียงต่ำและระดับสูงปานกลางจะช่วยให้เกิดความสงบ ที่สอดคล้องกับ พลิศรา อังศุสิงห์ (2545) กล่าวว่า กิจกรรมดนตรีหรือองค์ประกอบของดนตรีช่วยผู้ป่วยออทิสติกให้มีการปรับเปลี่ยน

พฤติกรรม ช่วยการฝึกสมาธิ และมีการตอบสนองทางอารมณ์ได้ในกระบวนการของการบำบัดผ่านการเล่น พุดคุยและการฟัง ซึ่งสอดคล้องกับ Editor, (1994) กล่าวว่า ดนตรีเป็นสิ่งเร้าที่มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวาให้มีการทำงานที่ประสานสัมพันธ์กัน ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ทั้งทางด้านสติปัญญา การเรียนรู้ ความคิด อารมณ์ การแสดงออก พลังสมาธิ และ การทำงานของทุกระบบในร่างกาย

3.2.2 กิจกรรมดนตรีเปิดโอกาสให้เด็กสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีให้กับบุคคลรอบข้าง ผู้ปกครองได้ให้ความเห็นว่ากิจกรรมดนตรีเปิดโอกาสให้เด็กสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีให้กับบุคคลรอบอีกทั้งยังเปิดโอกาสให้อาสาสมัครได้มีพื้นที่ในการสื่อความหมายมากขึ้น ซึ่งงานวิจัยของ พลิศรา อังศุสิงห์ (2548) กล่าวว่า ดนตรีช่วยให้ผู้ป่วยออทิสติกมีการพัฒนาการสื่อความหมาย หรือ การหลีกเลี่ยงสังคมผ่านการเล่น การฟัง การพุดคุย ดนตรีจึงเป็นสื่อที่สามารถกระตุ้นพัฒนาการการสื่อความหมายได้ดี สอดคล้องกับ แพง ชินพงศ์, (2559) ที่กล่าวว่า ดนตรีช่วยให้เด็กออทิสติกรู้จักการฟัง ซึ่งการฟังเป็นวิธีที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพของเด็กออทิสติกที่ได้ผลดี โดยการเปิดเพลงที่มีทำนองและจังหวะเร็วให้เด็กได้เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะเพลงร่วมกับผู้อื่น เพื่อกระตุ้นให้เด็กได้มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับ ทวีศักดิ์ สิริรัตนเรขา, (2549) กล่าวว่า ดนตรีบำบัดช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น รู้จักการแบ่งปัน รู้จักการรอคอยพัฒนาทักษะการสื่อสารและการใช้ภาษาจากการฟังและส่งเสียงพูดคลอตามจังหวะดนตรีหรือเพลง พัฒนาทักษะการเคลื่อนไหว ในส่วนต่างๆ ของร่างกาย เช่น เดิน วิ่ง เล่น ขยับแขน ขาหรือท่าทางประกอบตามจังหวะของเพลงและดนตรี และยังสอดคล้องกับ วรานิษฐ์ พิษิตยศวินน์, (2555) ได้ศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมดนตรีบำบัดต่อพัฒนาการทางสื่อความหมายและปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนออทิสติก ผลการศึกษาพบว่า ดนตรีบำบัดสามารถทำให้พัฒนาการทางการสื่อความหมายและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของนักเรียนออทิสติกที่ได้รับการจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดอยู่ในระดับดี

3.2.3 มีการพัฒนาทักษะการสื่อความหมายมากขึ้น

ผลการวิจัยพบว่า ในระหว่างทำกิจกรรมดนตรีอาสาสมัครมีการแสดงออกในการสื่อความหมายมากขึ้น อีกทั้งผู้ปกครองให้ความเห็นว่าในกิจกรรมการบรรเลงดนตรีร่วมกับผู้วิจัยอาสาสมัครมีการออกเสียง ฮัมหรือร้องเพลงเป็นทำนองอย่างชัดเจน ซึ่งงานวิจัยของ ณัฏพร ศุภสมุทร (2553) ได้กล่าวว่า การใช้เนื้อเพลงหรือทำนองเพลงเป็นสื่อ เมื่ออาสาสมัครได้ฟังเสียงดนตรีหรือเสียงเพลงที่คุ้นเคยมักจะสร้างแรงกระตุ้นให้อาสาสมัครเกิดความสนใจ เพลิดเพลิน อีกทั้งยังช่วยพัฒนาการสื่อสารโดยการเปล่งเสียงทำให้เกิดพัฒนาทางด้านภาษาในเวลาต่อมา

3.2.4 การตอบสนองทางพฤติกรรมต่อกิจกรรมดนตรีของอาสาสมัคร ผู้ปกครองให้ความเห็นว่า ในขณะที่กิจกรรมดนตรีเด็กตอบสนองต่อองค์ประกอบของดนตรีอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการทักทาย การเคลื่อนไหว ประกอบจังหวะ การฟัง การบรรเลงดนตรีร่วมกัน หรือการเต้นสด เช่น เมื่อผู้วิจัยมีการจังหวะการบรรเลง หรือหยุดบรรเลงอย่างฉับพลัน หรือเปลี่ยนรูปแบบการบรรเลงทำให้ผู้ปกครองเห็นถึงการตอบสนองและความสามารถในการสื่อความหมายของเด็ก เช่น เด็กสบตาอย่างชัดเจนเมื่อผู้วิจัยมีการหยุดเล่นเพลงแบบกะทันหัน เมื่อผู้วิจัยเปลี่ยนรูปแบบสไตร์ของเพลงหรือเพิ่มความเร็วของเพลงให้เร็วขึ้นเด็กมีการแสดงความรู้สึกรออกมาไม่ว่าจะเป็น การยิ้ม หัวเราะ หรือเป็นการบรรเลงเครื่องดนตรีให้จังหวะที่เร็วตาม ซึ่งสอดคล้องกับ Oldfield (2006) ที่กล่าวว่า กิจกรรมดนตรีในลักษณะต่างๆ ที่ถูกกล่าวข้างต้นซึ่งถูกเลือกใช้ในการประเมินในกระบวนการดนตรีบำบัดกับเด็กพิเศษนั้น แต่ละกิจกรรมถูกระบุไว้อย่างเฉพาะเจาะจง มีเหตุผลที่ใช้กิจกรรมดังกล่าวอย่างละเอียด เมื่อทำกิจกรรมดนตรีนี้ทำให้นักดนตรีบำบัดสามารถสังเกตเด็กได้อย่างหลากหลายประเด็นเพื่อสามารถพัฒนาทักษะในด้านต่างๆ ได้ตรงตามเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและวิจัย

1. ควรเลือกใช้ห้องเรียนที่มีความพร้อมเหมาะสมในการจัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงสิ่งทำให้เกิดการกระตุ้นความสนใจของอาสาสมัครได้น้อยที่สุด
2. ผู้วิจัยควรศึกษาความสนใจในดนตรี เครื่องดนตรี หรือข้อจำกัดของอาสาสมัครอย่างละเอียดโดยเปิดโอกาสให้อาสาสมัครได้ทดลองเล่นเครื่องดนตรีกับผู้วิจัยก่อนการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจริง
3. การใช้คำถามปลายเปิดกับผู้ปกครองอาจทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่ไม่ตรงประเด็นหรือไม่ครบถ้วน เนื่องจากผู้ปกครองจะมีความเกรงใจในการพูดคุยถึงปัญหา ข้อบกพร่องของกิจกรรมดนตรี
4. ผู้วิจัยควรจัดรูปแบบระยะเวลาในการทำกิจกรรมตามความเหมาะสมและความพร้อมของอาสาสมัครแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ
5. ในการกำหนดระยะเวลาในการทำกิจกรรม ควรเผื่อเวลาในการทำความรู้จำหรือสร้างความคุ้นเคยให้กับอาสาสมัครเพื่อลดการเขินอาย ความกังวล และสร้างความไว้วางใจให้แก่อาสาสมัคร

เอกสารอ้างอิง

- ทศนา เขมมณี และนางลักษณ์ วิรัชชัย. (2546). **เก้า ก้าว สู่ความสำเร็จในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและสังเคราะห์งานวิจัย**. กรุงเทพฯ: บริษัทพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ
- ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2560). **ดนตรีบำบัดพัฒนาชีวิต**. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2562, จาก www.happyhomeclinic.com/alt05-musictherapy.html
- ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2560). **ดนตรีบำบัดในเด็กพิเศษ**. สืบค้นเมื่อ 14 เมษายน 2564, จาก https://www.happyhomeclinic.com/alt06-musictherapy_sp.html
- ณัฏพร ศุภสมุท. (2553) **การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ**. /ค้นเมื่อ 13 เมษายน 2564, จาก, http://www.rajanukul.go.th/new/_admin/download/D0000071.com
- พรพรรณ แก่นอำพรพรรณ. (2561). **การประเมินในกระบวนการดนตรีบำบัดสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ**. ในวารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ, 41(2), 5-7.
- พลิสรา อังสุสิงห์/ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล. (2548). **Music Therapy and Autism**. ค้นเมื่อ 13 เมษายน 2564, จาก <https://med.mahidol.ac.th/ramamental/sites/default/files/public/pdf/Music%20therapy%20and%20autism.com>
- เพ็ญสุดา จิโนการ. (2561). **การศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของเด็กออทิสติกจากการใช้ดนตรีบำบัด**. วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ, 7(1), 17-20
- เพ็ญแข ลิ้มศิลา. (2537). **ปัญหาภาษาและการพูดในเด็กออทิสติก**. วารสารยุวประสาทฯ, 5(2), 18
- เพ็ญแข ลิ้มศิลา. (2541). **รวมเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับออทิสซึม**. สมุทรปราการ : ช. แสงงามการพิมพ์
- เพ็ญแข ลิ้มศิลา. (2545). **ความรู้เกี่ยวกับโรคออทิสซึม : คู่มือฝึกและการดูแลเด็กออทิสติกสำหรับผู้ปกครอง**. สมุทรปราการ : โรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

- แพง ชินพงศ์. (2559). ความพิเศษของดนตรีพัฒนาเด็กพิเศษ. ค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2559, จาก <http://www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?NewsID=9570000067415>
- ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์. (2561). **ดนตรีไทยศึกษา : ว่าด้วยการปรับวงดนตรีไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชกฤษ คงพินิจบรร (2553). การสอนดนตรีสำหรับเด็กออทิสติกตามแนวคิดของออร์ฟ. **วารสารวิชาการศรีปทุม**, 1(2), 3-4
- ศุภรศมี จิตติกุลเจริญ, (2554). **ทฤษฎีการสื่อสาร**. ค้นเมื่อ 23 เมษายน 2564, จาก [http://old-book.ru.ac.th/e-book/m/MC111\(50\)/MC111-1.pdf](http://old-book.ru.ac.th/e-book/m/MC111(50)/MC111-1.pdf)
- วรรณธก. (2546). ออทิสติกในจีน. **แม่และเด็ก**. 25(371), 29-30
- วานิชฐ์ พิชิตยศวิน. (2555). **ประสิทธิผลของกิจกรรมดนตรีบำบัดต่อพัฒนาการทางสื่อความหมายและปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนออทิสติก**. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- องอาจ นัยพัฒน์. (2548). **วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ ฯ : สามลดา
- อาภาวรรณ โสภณธรรมรักษ์. (2561). **งานวิจัยนานาชาติ เผย “ดนตรีบำบัดใจ” ต้องที่จังหวะ 72 บีท ต่อนาที ถึงจะดีต่อใจ**. ค้นเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2564, จาก <https://www.salika.co/2018/12/02/music-rhythm-therapy-research/>
- Amelia Oldfield (2009), **Interactive Music Therapy in Child and Family Psychiatry Clinical Practice**, England.
- Barratt, P. (1999). **Autistic How to Help Young Child**. London: F Grove & Sons Limited, Janzen, J. (Online) Available: <http://www.pecs.com>.
- Bondy, AS., & Frost, LA. (2003). **The Picture Exchange Communication System**. Focus on Autism and Other Developmental Disabilities. Editor. (1998). **Creating Creativity with Music, MuSICA Research**. Retrieved May,2021, from <http://musica.edu/mrn/v512s98.html>
- Kemmis, S & McTaggart, R. (1988). **The Action Research Planer (3rd ed.)**. Victoria : Deakin University.